

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [MANUEL CAMPOS
SÁNCHEZ-BORDONA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 5. aprīlī¹

Lieta C-57/15

United Video Properties Inc.

pret

Telenet NV

(Hof van Beroep te Antwerpen (Antverpenes Apelācijas tiesa, Beļģija)

lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Intelektuālā īpašuma tiesības — Direktīva 2004/48/EK — 14. pants — Tiesāšanās izdevumi —
Advokāta un eksperta izmaksu atlīdzināšana — Advokāta honorāra maksimālais apmērs

1. *Hof van Beroep te Antwerpen* (Antverpenes Apelācijas tiesa) šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdotajiem jautājumiem šķietami ir ierobežots tvērums, taču faktiski tajos ir skartas sarežģītas juridiskas problēmas. Lai arī tie attiecas tikai uz dažu valsts (šajā gadījumā – Beļģijas) tiesību normu par atsevišķu ar tiesvedību saistītu izmaksu atlīdzināšanu, kas ir jāveic lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, saderīgumu ar Savienības tiesībām, tie rosina plašākas pārdomas par Savienības tiesību ietekmi uz dalībvalstu civilprocesuālajām normām.

2. Iesniedzējtiesai ir šaubas par Beļģijas sistēmas (likuma un Kasācijas tiesas judikatūras) piemērošanu izdevumiem advokāta honorāru samaksai un eksperta izmaksām tiesvedībā par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību. Tā kā Direktīvā 2004/48/EK² ir paredzēta īpaša norma par tiesāšanās izmaksām, principā tā ir jāievēro katras dalībvalsts procesuālajos noteikumos. Problēma ir saistīta ar to, kā Beļģijas Civilprocesa kodeksu un Kasācijas tiesas judikatūru, kas abi ir vispārēji piemērojami visiem tiesvedības veidiem, var tikt padarīti saderīgi, ja vien tas ir iespējams, ar Savienības tiesību “nozares” tiesību normu, kas īpaši ir piemērojama strīdiem intelektuālā īpašuma jomā.

3. Dažās direktīvās, tostarp direktīvā, ar kuru Tiesai ir piešķirta kompetence risināt jautājumu, kas citādi būtu ekskluzīvā dalībvalstu kompetencē, ir jūtama vēlme saskaņot dažas šo dalībvalstu procesuālās normas. Loģiski, ka šīs direktīvas ir piemērojamas tikai vienā vai vairākās konkrētās nozarēs (tostarp intelektuālā īpašuma, konkurences aizsardzības, vides, patērētāju aizsardzības jomā). Valsts tiesību sistēmās iekļaujamo “nozaru” procesuālo normu – kas ne vienmēr ir savstarpēji saskaņotas – skaita palielināšanās var radīt tādas nevēlamas sekas kā procesuālo tiesību sadrumstalotība valstīs, kas vairāku gadu garumā ar uzslavas cienīgām pūlēm ir panākušas kodificēšanu un ir noteikušas vispārējos procesuālos likumus, lai tieši aizstātu agrāko procedūru daudzveidību un izveidotu vienu vienīgu procedūru.

¹ — Oriģinālvaloda – spāņu.

² — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu (OV L 157, 45. lpp.; turpmāk tekstā – “direktīva”).

4. Strīdā *a quo*, pirmkārt, runa ir par summas, kas tiesvedībā zaudējušai pusei ir jāatlīdzina par uzvarējušās puses advokātam samaksātajiem honorāriem, noteikšanu, ņemot vērā Beļģijas normu, kurā šajā ziņā ir paredzēta maksimālā summa. Otrkārt, grūtības saistībā ar eksperta izmaksām rodas nevis saistībā ar to novērtējumu naudas izteiksmē, bet saistībā ar paša maksāšanas pienākuma rašanos, ņemot vērā Beļģijas Kasācijas tiesas judikatūru šajā ziņā. Šaubas ir par to, vai šāda ierobežojuma noteikšana un judikatūrā paredzēts kritērijs ir saderīgi ar direktīvas 14. pantu.

5. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļaus noskaidrot, vai dalībvalstīm ir noteikta rīcības brīvība, nosakot tiesisko regulējumu, lai izveidotu tiesāšanās izmaksu atlīdzināšanas, kas ir jāveic zaudējušajai pusei, sistēmu, kurā ir noteikta [atlīdzināmo izmaksu] maksimālā robeža vai maksimālais apmērs vai arī to atlīdzināšana ir izslēgta, ja abos gadījumos strīdi ietilpst direktīvas darbības jomā.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Direktīva 2004/48/EK

6. Saskaņā ar preambulas 4., 5., 10. un 26. apsvērumu:

“(4) Starptautiskā mērogā visām dalībvalstīm un pašai Kopienai tās kompetences jomās ir saistošs Līgums par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību (TRIPS līgums), kurš kā Urugvajes kārtas daudzpusējo sarunu sastāvdaļa apstiprināts ar Padomes Lēmumu 94/800/EK [...] un noslēgts saskaņā ar Pasaules Tirdzniecības organizāciju.

(5) Līgums par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību, jo īpaši ietver noteikumus par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas līdzekļiem, kas ir vienoti starptautiskā līmenī piemērojami standarti un ko piemēro visās dalībvalstīs. Šī direktīva neietekmē dalībvalstu starptautiskās saistības, tostarp saistības saskaņā ar Līgumu par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību.”

“(10) Šīs direktīvas mērķis ir tuvināt tiesību sistēmas, lai iekšējā tirgū nodrošinātu augstu, līdzvērtīgu un viendabīgu aizsardzības līmeni.”

“(26) Lai nodrošinātu kompensāciju par tāda pārkāpuma radīto kaitējumu, ko pārkāpējs, iesaistoties kādā darbībā, ir izdarījis apzināti vai viņam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība radīs šādu pārkāpumu, tiesību īpašniekam izmaksājamo atlīdzību nosaka, ņemot vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, tiesību īpašnieka ienākumu zudumu vai pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgā gadījumā tiesību īpašniekam radīto morālo kaitējumu. [...] Šīs direktīvas mērķis nav paredzēt dalībvalstīm saistības noteikt soda maksu, bet gan kompensāciju, ko nosaka atbilstīgi objektīvam kritērijam, ņemot vērā tiesību īpašniekam radītos zaudējumus, piemēram, izdevumus pārkāpuma un pārkāpēja noteikšanā un meklēšanā.”

7. 1. pantā ir noteikts:

“Šī direktīva attiecas uz pasākumiem, kārtību un aizsardzības līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu. Šajā direktīvā termins “intelektuālā īpašuma tiesības” ietver rūpnieciskā īpašuma tiesības.”

8. 3. pantā par dalībvalstu “vispārīgajām saistībām” attiecībā uz “pasākumiem, kārtību un aizsardzības līdzekļiem”, kas regulēti II nodaļā, ir noteikts:

“1. Dalībvalstis paredz pasākumus, kārtību un aizsardzības līdzekļus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu šajā direktīvā paredzēto intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu. Šie pasākumi, kārtība un aizsardzības līdzekļi ir taisnīgi, nav nevajadzīgi sarežģīti vai dārgi un neietver nepamatotus termiņus vai kavēšanos.

2. Šie pasākumi, kārtība un aizsardzības līdzekļi ir arī efektīvi, proporcionāli un preventīvi, un tos piemēro tā, lai izvairītos no šķēršļu radīšanas likumīgai tirdzniecībai un nodrošinātu, ka tos neizmanto ļaunprātīgi.”

9. II nodaļas 6. iedaļā par “kompensācijām” un “tiesu izdevumiem” ir iekļauti 13. un 14. pants, kas ir formulēti šādi:

“13. pants

[..]

1. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās tiesu iestādes, saņemot cietušās puses iesniegumu, piespriež pārkāpējam, kas apzināti ir iesaistījies kontrafakta darbībā vai kam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība ir kontrafakta darbība, izmaksāt tiesību īpašniekam kompensāciju, kas atbilst pārkāpuma dēļ radītā kaitējuma apmēram. Nosakot kompensācijas apjomu, tiesu iestādes:

- a) ņem vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, cietušajai pusei radītās negatīvās ekonomiskās sekas, tostarp zaudēto peļņu, pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgos gadījumos arī citus faktorus, kas nav ekonomiskie faktori, piemēram, tiesību īpašniekam pārkāpuma dēļ nodarīto morālo kaitējumu;
- b) kā alternatīvu a) apakšpunktā minētajam attiecīgos gadījumos kaitējuma atlīdzinājumu nosaka kā vienreizēju maksājumu, pamatojoties uz noteiktiem faktoriem un noteikti ņemot vērā honorāru vai maksājumu summu, kas būtu saņemta, ja pārkāpējs būtu prasījis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības.

2. Ja pārkāpējs ir iesaistījies kontrafakta darbībā neapzināti vai viņam nav bijis pamats to apzināties, dalībvalstis var noteikt, ka tiesu iestādes var dot rīkojumu par peļņas vai iepriekš noteiktās kompensācijas atgūšanu.

14. pants

[..]

Dalībvalstis paredz, ka pieņemamus un samērīgus tiesu izdevumus un citas izmaksas, kas radušās lietā uzvarējušajai pusei, parasti sedz zaudējušī puse, ja vien tas nav pretrunā ar taisnīguma principiem.”

B – *Valsts tiesības*

10. Saskaņā ar Beļģijas 1967. gada 10. oktobra Tiesu kodeksa (*Gerechtig Wetboek*) 827. panta 1. punktu jebkura atteikšanās no prasības pusei, kas atteikusies no prasības, ietver pienākumu samaksāt radītos tiesāšanās izdevumus.

11. Saskaņā ar minētā kodeksa 1017. pantu katrā galīgajā spriedumā pusei, kurai spriedums nav labvēlīgs, ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja vien īpašā normā nav noteikts citādi un neskarot pušu vienošanos, par ko lemj tiesa.

12. Šī kodeksa 1018. panta 4. un 6. punktā ir noteikts, ka izmaksas ietver:

- izdevumus par visiem pierādījumu savākšanas pasākumiem, it īpaši liecinieku un ekspertu *izmaksas*;
- tiesāšanās izdevumu atlīdzību, kā noteikts Civilprocesa kodeksa 1022. pantā.

13. Saskaņā ar minētā kodeksa 1022. pantu tiesāšanās izdevumu atlīdzība ir vienotas likmes maksājums par puses, kurai spriedums ir labvēlīgs, advokātu honorāriem un izmaksām.

Ar dekrētu, ko ir apstiprinājusi Ministru padome, ir noteiktas tiesāšanās izdevumu atlīdzības minimālās un maksimālās likmes, it īpaši atbilstoši lietas veidam un strīda nozīmībai.

Pēc kādas no pušu lūguma un ar lēmumu, kurā norādīti īpaši iemesli, tiesa var vai nu samazināt, vai palielināt atlīdzību, tomēr nepārsniedzot dekrētā noteiktās maksimālās un minimālās summas. Pieņemot lēmumu, tiesa ņem vērā:

- puses, kurai spriedums nav labvēlīgs, finansiālo spēju, lai samazinātu atlīdzības summu;
- lietas sarežģītību;
- ar līgumu noteikto atlīdzību pusei, kurai spriedums ir labvēlīgs;
- prasījumu acīmredzamo nesaprātīgumu.

Nevienai no pusēm nevar tikt prasīts samaksāt atlīdzību par otras puses advokāta iesaistīšanu, kas pārsniedz tiesvedības izdevumu atlīdzības summu.

14. Ar Karalisko 2007. gada 26. oktobra dekrētu (turpmāk tekstā – “Karaliskais dekrēts”) ir precizētas Civilprocesa kodeksa 1022. pantā norādītās tiesvedības izdevumu atlīdzības minimālās un maksimālās likmes. Saskaņā ar Karaliskā dekrēta 2. pantu, izņemot šī dekrēta 4. pantā norādīto, tiesāšanās izdevumu atlīdzība par strīdiem saistībā ar naudas izteiksmē novērtējamu prasījumu vērtību ir šāda:

	Pamatsumma	Minimālā summa	Maksimālā summa
Līdz 250,00	150,00	75,00	300,00
No 250,01 līdz 750,00	200,00	125,00	500,00
No 750,01 līdz 2500,00	400,00	200,00	1000,00
No 2500,01 līdz 5000,00	650,00	375,00	1500,00
No 5000,01 līdz 10 000,00	900,00	500,00	2000,00
No 10 000,01 līdz 20 000,00	1100,00	625,00	2500,00
No 20 000,01 līdz 40 000,00	2000,00	1000,00	4000,00
No 40 000,01 līdz 60 000,00	2500,00	1000,00	5000,00
No 60 000,01 līdz 100 000,00	3000,00	1000,00	6000,00

No 100 000,01 līdz 250 000,00	5000,00	1000,00	10000,00
No 250 000,01 līdz 500 000,00	7000,00	1000,00	14 000,00
No 500 000,01 līdz 1 000 000,00	10 000,00	1000,00	20 000,00
No 1 000 000,01	15 000,00	1000,00	30 000,00

Saskaņā ar Karaliskā dekrēta 3. pantu par strīdiem, kas nav novērtējami naudas izteiksmē, atsaucēs summa, lai noteiktu tiesvedībās izdevumu atlīdzības pamatsummu, ir EUR 1200, minimālā summa ir EUR 75 un maksimālā summa – EUR 10 000.

Karaliskā dekrēta 8. pantā ir paredzēta iepriekš minēto summu atjaunināšanas sistēma.

II – Fakti pamatlietā un prejudiciālais lūgums

15. *United Video Properties, Inc.* (turpmāk tekstā – “*UVP*”) piederēja 2008. gada 27. martā piešķirtais Eiropas patents EP 1327209 attiecībā uz datu uzglabāšanu serveros plašsaziņas līdzekļu sistēmā, kuras pamatā ir pieprasījumpakalpojumu princips. Tā kā tā uzskatīja, ka *Telenet NV* (turpmāk tekstā – “*Telenet*”) ir pārkāpusi tās tiesības uz šo patentu, 2011. gada 7. jūnijā *UVP* cēla prasību pret šo sabiedrību. Ar savu prasību tā lūdza atzīt, ka *Telenet* ir pārkāpusi tās tiesības uz patentu, un piespriet tai būtībā izbeigt tiešus vai netiešus patenta pārkāpumus. Turklāt tā lūdza piespriet *Telenet* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

16. Ar *Koophandel te Antwerpen* (Antverpenes Tirdzniecības tiesa) priekšsēdētāja amata izpildītāja 2012. gada 3. aprīlī pasludināto spriedumu saistībā ar *Telenet* pretpasību Eiropas patenta EP 1327209 Beļģijas daļa tika atcelta, jo tā neatbilda novitātes prasībai, un *UVP* tika piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus instancē, kuru kopsumma bija EUR 11 000. *UVP* 2012. gada 27. augustā iesniedza apelācijas sūdzību *Hof Van Beroep te Antwerpen* (Antverpenes Apelācijas tiesa).

17. Vienlaikus *UVP* bija uzsākusi tiesvedību pret uzņēmumu *Virgin Media* (kas nav puse pamattiesvedībā) saistībā ar šī patenta Apvienotās Karalistes daļu. Londonas *High Court* 2014. gada 14. jūlijā pasludināja patentu par spēkā neesošu izgudrojuma īpašību neesamības dēļ. Ņemot vērā Londonas *High Court* un *Rechtbank van Koophandel te Antwerpen* (Antverpenes Tirdzniecības tiesa) priekšsēdētāja spriedumus, *UVP* nolēma atsaukt savu apelācijas sūdzību ar 2014. gada 14. augusta vēstuli, kas tika apstiprināta ar citu tā paša gada 24. oktobra vēstuli.

18. Ņemot vērā *UVP* atteikšanos no apelācijas sūdzības, *Telenet* lūdza *Hof van Beroep te Antwerpen* (Antverpenes Apelācijas tiesa) pieņemt un atzīt:

- ka 2007. gada 21. aprīļa Likums par advokātu honorāru un izdevumu atlīdzināšanu un Karaliskais dekrēts par juridisko izdevumu tarifa noteikšanu ir pretrunā direktīvas 14. pantam;
- ka *Hof van Cassatie* (Kasācijas tiesa) judikatūra, kurā ir noteikts, ka advokāta honorāri un ar tehniskām konsultācijām saistītās izmaksas zaudējušajai pusei ir jāatlīdzina tikai tad, ja ir pieļauts pārkāpums, arī ir pretrunā direktīvas 14. pantam.
- visbeidzot, tā lūdza piespriet *UVP* atlīdzināt *Telenet* EUR 185 462,55 kā advokāta izmaksas un EUR 44 400 par tehniskā eksperta – patenta pilnvarotā – sniegto palīdzību.

19. Saskaņā ar *Telenet* apgalvojumiem par tai atlīdzināmām tiesāšanās izmaksām, kas ir vienīgais neatrisinātais jautājums pamatlietā, Beļģijas tiesību normā ir noteikts, ka tās ir jāmaksā zaudējušajai pusei. Tomēr, lai noteiktu konkrētu summu, kas tiesvedībā zaudējušajai pusei ir jāmaksā kā atlīdzināmas advokāta izmaksas, Karaliskajā dekrētā esot norādītas maksimālās summas, kuras nevar tikt pārsniegtas, tādējādi *Telenet* ieskatā rodoties kolīzija ar direktīvas 14. pantu.

20. Turklāt tehniskā eksperta sniegtās palīdzības izmaksas 2007. gada 21. aprīļa Likuma un Karaliskā dekrēta piemērošanas jomā neietilpstot, un, pēc *Telenet* domām, *Hof van Cassatie* (Kasācijas tiesa) judikatūrā esot noteikts, ka tās ir jāmaksā tikai tad, ja ir konstatēts zaudējušās puses pārkāpums, – kas arī esot pretrunā direktīvas 14. pantam.

21. Šajos apstākļos *Hof van Beroep te Antwerpen* (Antverpenes Apelācijas tiesa) ar 2015. gada 26. janvāra lēmumu uzdod šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai Direktīvas par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 14. pantā lietotajiem jēdzieniem “pieņemami un samērīgi tiesu izdevumi un citas izmaksas” pretrunā ir Beļģijas tiesiskais regulējums, kas dod iespēju tiesai ņemt vērā lietas īpašos konkrētos apstākļus un kas ietver variētu noteiktas likmes tarifu sistēmu attiecībā uz advokāta palīdzības izmaksām?
- 2) Vai Direktīvas par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 14. pantā lietotajiem jēdzieniem “pieņemami un samērīgi tiesu izdevumi un citas izmaksas” pretrunā ir tāda judikatūra, saskaņā ar kuru tehnisko padomdevēju izmaksas var atgūt tikai (līgumiska vai ārpuslīgumiska) pārkāpuma gadījumā?”

III – Lietas dalībnieku nostāju kopsavilkums

A – Par pirmo jautājumu

22. *UVP* nepauž savu nostāju attiecībā uz prejudiciālo lūgumu un apgalvo, ka tas esot strīds starp Komisiju un Beļģijas valdību par direktīvas pareizu transponēšanu.

23. *Telenet* apgalvo, ka, tā kā tā ir uzvarējusi puse strīdā, kas ietilpst direktīvas piemērošanas jomā, esot jāpiemēro 14. pants, tādējādi tai ir jāatlīdzina saprātīgi un samērīgi tiesāšanās izdevumi, kas tai radušies pamattiesvedībā, un ka zaudējušajai pusei tie esot jāatlīdzina pilnā apmērā.

24. Tā uzskata, ka jēdzieni “saprātīgi un pieņemami tiesāšanās izdevumi” un “taisnīgums” ir autonomi Savienības tiesību jēdzieni, un tie ir jāinterpretē vienveidīgi visā tās teritorijā. Pretējā gadījumā tas neatbilstu direktīvas mērķim, kā arī pastāvīgajai judikatūrai, kas izriet no sprieduma *Realchemie Nederland*³.

25. Tā uzskata, ka direktīvas būtiskais mērķis nav sasniegts, ja intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekus pietiekami neaizsargā Beļģijas tiesas, kurās tiesvedībā uzvarējusi puse var atgūt no zaudējušās puses tikai mazu daļu no advokāta honorāriem.

26. Lai pamatotu neatbilstību saistībā ar ekonomiska ierobežojuma noteikšanu tad, ja direktīvā tāds nav minēts, tā pēc analogijas balstās uz Tiesas judikatūru, atsaucoties uz spriedumu lietā *McDonagh*⁴. Tās skatījumā nav iespējams, ka noteiktā maksimālā summa EUR 11 000 apmērā būtībā atbilstu saprātīguma, samērīguma un taisnīguma jēdzieniem. Tādējādi direktīvas 14. pantā ir aizliegts summai, kuru var atgūt uzvarējusi puse, noteikt maksimālo likmi.

3 — Lieta C-406/09, EU:C:2011:668, 47. un 48. punkts.

4 — Lieta C-12/11, EU:C:2013:43, 40. un 42. punkts.

27. Lai pamatotu apgalvojumu, ka Tiesas judikatūrai pretrunā ir valsts tiesību akti, kuros ir lietoti absolūti vai principiāli jēdzieni, kas neļauj izvērtēt lietas apstākļus, kad direktīvās nav tādas pašas stingrības, tā atsaucas uz spriedumiem lietās *Marshall*, *VTB-VAB* un *Galatea*⁵.

28. Komisijas ieskatā direktīvas 14. pants ir formulēts ļoti vispārīgi. Pats par sevi tas ne tikai neesot izvērst, bet ar to arī esot ieviesta norma, kas atļauj uz taisnīguma kritērija balstītus izņēmumus, tas norādot, ka dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, lai to transponētu valsts tiesībās.

29. Tās ieskatā 14. pants ir jāaplūko, ņemot vērā direktīvas (preambulas 10. apsvēruma) un sprieduma *Realchemie Nederland*⁶ vispārīgo mērķi nodrošināt intelektuālā īpašuma efektīvu aizsardzību⁷. Turklāt esot jāņem vērā šādi aspekti:

- Direktīvas 14. panta īpašais mērķis ir novērst, ka kāda cietusī persona varētu tikt atturēta ierosināt tiesvedību, lai aizsargātu savas intelektuālā īpašuma tiesības⁸;
- ar šādām tiesvedībām saistīti izdevumi praktiski var būt būtisks šķērslis to ierosināšanai, un atšķirības starp dalībvalstu procesuālajām normām ir būtiskas ne tikai pirms, bet arī pēc direktīvas transponēšanas⁹;
- Direktīvas 14. panta kontekstā – attiecībā uz 3. pantu – var norādīt, ka tajā paredzētajiem pasākumiem, kārtībai un aizsardzības līdzekļiem nav jābūt nevajadzīgi sarežģītiem vai dārgiem, bet tiem ir jābūt arī efektīviem, samērīgiem un preventīviem.

30. Komisijas skatījumā direktīvas 14. pantam nav pretrunā tāda advokāta izmaksu vienotas likmes noteikšanas sistēma kā Beļģijā paredzētā. Iespēja to ieviest esot atkarīga no dalībvalstu novērtējuma brīvības, jo nekas nenorāda, ka ar šo vai citiem direktīvas pantiem tiktu izslēgta šāda spēja. Pēc tās domām, šāda sistēma nodrošina pareizas tiesvedības, it īpaši tiesiskās noteiktības un paredzamības, priekšrocības. Nenoteiktība saistībā ar atlīdzināmām vai atgūstamām izmaksām tiesvedībā varot būt šķērslis prasības celšanai tiesā. Arī intelektuālā īpašuma tiesību īpašnieki varētu izjust atturošo ietekmi. Ja normā būtu paredzēta visu izmaksu atgūšana, puses, iespējams, saskartos ar daudz lielākām finansiālām sekām gadījumā, ja zaudētu tiesvedībā. Šī iespēja arī varētu atturēt tos uzsākt tiesvedību.

31. Izklāstot direktīvas mērķus saskaņā ar tās preambulas 10. un 11. apsvērumu, Beļģijas valdība norāda, ka tās būtiskais mērķis ir atļaut vienkāršāku piekļuvi tiesai, lai nodrošinātu labāku intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu. Tas arī esot 2007. gada 21. aprīļa Likuma par advokātu honorāru un izdevumu atlīdzināšanu¹⁰ mērķis saskaņā ar tajā norādīto pamatojuma izklāstu. Turklāt tiesības uz tiesas pieejamību tieši izrietot no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta.

32. Tā norāda, ka Beļģijas likumdevēja ieviestā jauktā sistēma ļaujot nodrošināt noteiktu finansiālo risku paredzamību tiesvedības zaudēšanas gadījumā, kas ne tikai sekmē tiesas pieejamību, bet arī aizsargā pusi gadījumā, kad otra puse norāda nesamērīgas un nesaprātīgas izmaksas. Turklāt par šiem valsts tiesību aktiem iepriekš esot notikušas apspriedes ar Beļģijas advokātu kolēģijām, kas ir labākā situācijā, lai zinātu honorāru vidējo apmēru tiesvedībās, tostarp attiecībā uz intelektuālo īpašumu, un pauda par tiem labvēlīgu viedokli.

5 — Spriedumi *Marshall* (C-271/91, EU:C:1993:335) un *VTB-VAB* un *Galatea* (C-261/07 un C-299/07, EU:C:2009:244).

6 — Lieta C-406/09, EU:C:2011:668. Saskaņā ar šo spriedumu direktīvas vispārējais mērķis ir tuvināt dalībvalstu tiesību aktus, lai nodrošinātu augstu, līdzvērtīgu un viendabīgu intelektuālā īpašuma aizsardzības līmeni.

7 — Spriedums *L'Oréal u.c.* (C-324/09, EU:C:2011:474), 131. punkts.

8 — Spriedums *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668), 48. punkts.

9 — http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/intellectual-property-rights/summary-of-responses_en.pdf

10 — Beļģijas valdība norāda, ka Beļģijas Konstitucionālā tiesa 2008. gada 18. septembra spriedumā Nr. 182/2008, kas ir pasludināts saistībā ar prasību par 2007. gada 21. aprīļa Likuma neatbilstību konstitūcijai, atzina, ka likumdevējs ir vēlējies nodrošināt tiesisko noteiktību un sniegt atbildi uz judikatūras izmaiņām advokāta izmaksu atlīdzināšanas jomā, kā arī saglabāt tiesas pieejamību visām personām.

33. Nīderlandes valdība, balstoties uz to, ka sākotnējā Komisijas priekšlikumā¹¹ bija skaidri norādīti advokāta honorāri, bet galīgajā redakcijā vairs nē, uzskata, ka ar direktīvu dalībvalstīm ir piešķirta brīvība izlemt, vai advokāta izmaksas ir vieni no izdevumiem, kas zaudējušajai pusei ir jāatlīdzina. Lai pamatotu savu apgalvojumu, tā arī min TRIPS līguma, kas ir direktīvas pamatā¹², 45. panta 2. punktu.

34. Nīderlandes valdība atsaucas uz brīvību izvēlēties metodi, lai noteiktu atlīdzināmos tiesāšanas izdevumus, un to, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru dalībvalstīm, ja vien tas nav precizēts, esot plaša rīcības brīvība tādu līdzekļu izvēlē, kas nodrošina tiesību normas pilnīgu iedarbību.

35. Tā arī norāda, ka šī plašā rīcības brīvība direktīvā ir piešķirta nevis nejauši, bet apzināti. Šo apgalvojumu, pirmkārt, pamatojot 14. panta formulējumā lietotie vispārējie un elastīgie jēdzieni, kā arī, otrkārt, atšķirība direktīvas projektā¹³ un tās galīgajā redakcijā lietotajos formulējumus, it īpaši pievienojot vārdu “parasti” un svītrojot skaidro atsauci uz “advokāta honorāru”. Turpinājumā tā norāda, ka, izdarot šos grozījumus, esot tikušas ņemtas vērā lielās atšķirības, kas pastāv starp dažādiem valstu tiesiskajiem regulējumiem, kā arī tas, ka dalībvalstis procesuālo tiesību jomā principā ir autonomas.

36. Tāpēc dalībvalstis varot brīvi noteikt, kas ir saprātīgi un samērīgi advokāta izdevumi, un to atlīdzināšanu, šajā ziņā nosakot vienotas likmes vai citu veidu, bet katrā ziņā nodrošinot direktīvas 14. panta pilnīgu iedarbību.

37. Šī panta mērķis esot nodrošināt, ka lietas dalībnieki netiek atturēti no savu tiesību īstenošanas. Izdevumi par advokāta palīdzību esot visbūtiskākā un vismazāk paredzamā daļa, un šajā ziņā tie varot kļūt par šķērslī tiesas pieejamībai. Šāda vienotas likmes noteikšanas sistēma veicinot finansiāla riska paredzamību un pārredzamību, tādējādi novēršot būtisku šķērslī tiesas pieejamībai. Turklāt tā atbilstot direktīvas 3. pantā iekļautajai vispārējai prasībai, ka pasākumiem, kārtībai un aizsardzības līdzekļiem nav jābūt pārāk sarežģītiem vai dārgiem. Vienotas likmes tarifi ļaujot objektīvi novērtēt maksimālo summu, kuru pārsniedzot, izmaksām vairs nepiemīt šādas īpašības.

38. Visbeidzot, atsaucoties uz direktīvas preambulas 17. apsvērumu, Nīderlandes valdība apgalvo, ka vērtējums attiecībā uz saprātīgumu un samērīgumu esot jāveic, ņemot vērā katra atsevišķā gadījuma konkrētos apstākļus. Ja, lai aprēķinātu saprātīgus un samērīgus tiesāšanās izdevumus, tiek izmantota likme, direktīvas 14. pants nav šķērslis obligātam advokāta honorāra ierobežojumam līdz maksimālajai summai.

39. Nīderlandes valdība kopumā uzskata, ka direktīvas 14. pantam neesot pretrunā vienotu likmju sistēma, kura ir noteikta ar likumu vai kādā citā veidā un saskaņā ar kuru tiek noteikti atlīdzināmie advokāta honorāri, ar nosacījumu, ka šīs likmes atspoguļo saprātīgas un samērīgas tiesāšanās izmaksas, ņemot vērā lietas iezīmes.

40. Polijas valdības ieskatā direktīvas 14. pantā esot noteikts, ka zaudējušajai pusei ir jāatlīdzina nevis visi uzvarējušās puses tiesāšanās izdevumi, bet tikai tie, kas ir saprātīgi un samērīgi. Tieši vienotu likmju noteikšana nodrošinot, ka rīkojums atlīdzināt tiesāšanās izdevumus var tikt uzskatīts par saprātīgu.

11 — <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN>

12 — Tiesu iestādes arī ir pilnvarotas likt pārkāpējam samaksāt tiesību īpašniekam izdevumus, kas var ietvert advokātiem samaksātos honorārus (http://www.wipo.int/treaties/es/text.jsp?file_id=305906).

13 — <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003PC0046&from=EN>

41. Beļģijas sistēma nodrošinot iespēju zaudējušajai pusei atlīdzināt otras puses tiesāšanās izdevumus, ievērojot pieņemamus sociālos un ekonomiskos nosacījumus. Turklāt tā liedzot uzvarējušajai pusei iekļaut mākslīgus vai nepamatotus izdevumus, izmantojot pārmērīgus finanšu līdzekļus salīdzinājumā ar otras puses ekonomiskajiem līdzekļiem, ļaunprātīgi uzliekot zaudējušajai pusei ne tikai tās prasījumu noraidīšanas nelabvēlīgās sekas, bet arī dažus mākslīgus izdevumus.

42. Direktīvas 14. panta mērķis esot novērst, ka cietusī persona tiktu atturēta uzsākt tiesvedību, lai aizstāvētu savas intelektuālā īpašuma tiesības. Beļģijas sistēmā puse jau iepriekš varot noteikt atlīdzināmo vai maksājamo tiesāšanās izdevumu summu. Tādējādi vienota likme padarot tiesāšanās izdevumus paredzamus un nodrošinot pusēm izvēles iespējas savu tiesību aizstāvībai.

B – Par otro jautājumu

43. Šajā ziņā nedz *UVP*, nedz Polijas valdība neiesniedza savus apsvērumus.

44. *Telenet* uzskata, ka Beļģijas judikatūrā noteiktais kritērijs (saskaņā ar kuru ir jābūt pārkāpumam, lai zaudējušī puse atlīdzinātu eksperta konsultāciju izmaksas) esot pretrunā direktīvas 14. pantam. Šajā tiesību normā neesot minēts pārkāpuma kritērijs, un taisnīgums, uz kuru tajā ir atsauce, esot vispārējas normas koriģējošs mehānisms, proti, visu saprātīgu un samērīgu tiesāšanās izdevumu iekļaušana, nevis ir tās pamatā.

45. Komisija uzskata, ka tehniskā eksperta sniegtās palīdzības izmaksas esot iekļautas 14. pantā minētajos tiesāšanās izdevumos un tās varot tikt atlīdzinātas. Prasība, ka ir jābūt pārkāpumam, lai varētu veikt atlīdzināšanu, neesot saderīga ar šo pantu šādu iemeslu dēļ:

- 14. panta formulējumā šāds kritērijs nav iekļauts un nedod pamatu uzskatīt, ka attiecībā uz ekspertu izmaksām ir jābūt atšķirīgai attieksmei salīdzinājumā ar pārējām izmaksām;
- pārkāpuma kritērijs ir būtisks šķērslis tam, ka uzvarējušī puse var atgūt izmaksas, kas tai radušās saistībā ar ekspertīzes atzinumu sniegšanu tiesvedībā;
- Tiesas judikatūrā, lai arī citās materiāltiesiskajās jomās, kas attiecas uz pienākumu maksāt kompensāciju, ir noraidīta prasība attiecībā uz pārkāpjošas rīcības esamību kā papildu kritēriju, lai iestātos atbildība¹⁴.

46. Saskaņā ar Beļģijas valdības viedokli izmaksas, kas ir ekspertam samaksātie honorāri, neesot iekļautas 2007. gada 21. aprīļa likuma piemērošanas jomā. Beļģijas *Hof van Cassatie* (Kasācijas tiesa) esot atzinusi šo izdevumu atlīdzināšanu konkrētos apstākļos – ir jāpierāda pārkāpjošas rīcības esamība, kuras dēļ ir radīti būtiski zaudējumi saistībā ar eksperta izmaksu un viņam samaksātā honorāra segšanu, ir jābūt cēloņsakarībai starp tiem un pārkāpumu un nepieciešamībai saņemt tehnisku konsultāciju.

47. Beļģijas valdības skatījumā šajā judikatūrā esot atļauta visu eksperta izmaksu atgūšana, ja tie ietver kaitējumu, kas zaudējušajai pusei ir jāatlīdzina, pamatojoties uz līgumisku vai ārpuslīgumisku pārkāpumu. Tādējādi sistēma esot saderīga ar direktīvas 14. pantu.

48. Saskaņā ar Nīderlandes valdības viedokli zaudējušajai pusei esot jāatlīdzina ekspertu izmaksas, ja tās ir saprātīgas un samērīgas. 14. pantā neesot piešķirta rīcības brīvība sniegt šauru interpretāciju, saskaņā ar kuru ekspertu izmaksas ir atgūstamas tikai tad, ja ir konstatēts zaudējušās puses pārkāpums.

14 — Spriedumi *Dekker* (C-177/88, EU:C:1990:383), *Draehmpaehl* (C-180/95, EU:C:1997:208) un *Strabag* u.c. (C-314/09, EU:C:2010:567).

IV – Analīze

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

49. Direktīvas 14. pantā ir lietoti divi juridiski jēdzieni (“tiesu izdevumi” un “citas izmaksas, kas radušās lietā uzvarējušajai pusei”), kas nav sīki jāanalizē, lai atbildētu uz lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdoto pirmo jautājumu, jo advokāta honorāri bez grūtībām ir iekļaujami tiesāšanās (tiesu) izdevumu jēdzienā. “Tiesāšanās izdevumos” pēc definīcijas ir ietverti šie honorāri¹⁵, un tas ir paredzēts gan Beļģijas tiesību aktos¹⁶, gan citās sistēmās un pašā Tiesas Reglamentā¹⁷.

50. Ja uzvarējušās puses advokātam samaksātie honorāri ir “saprātīgi un samērīgi”, direktīvas 14. pantā ir paredzēta *vispārīga norma*, ka zaudējušajai pusei tie ir jāatlīdzina, “ja vien tas nav pretrunā ar taisnīguma principiem”. Noteikumā ir ieviesta vispārīga norma, kurai var būt arī dažādi izņēmumi, – tostarp šīs normas sekas konkrētajā tiesvedībā var būt pretrunā taisnīgumam.

51. Tāpēc kvalificējošās īpašības “saprātīgas un samērīgas”¹⁸ ir pamats tam, lai izlemtu, vai puses advokātam samaksātie honorāri ir jāatlīdzina pusei, kurai ir piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Ir jāpiemīt abām kvalificējošajām īpašībām, lai 14. panta norma būtu piemērojama, kas saskan ar direktīvas 3. pantu, saskaņā ar kuru pasākumiem, kārtībai un aizsardzības līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu, ir jābūt “efektīvi[em], proporcionāli[em] un preventīvi[em]”.

52. Vērtējumā par honorāru “saprātīgumu”, pirmkārt, kā tas ir norādīts direktīvas 14. panta vācu valodas redakcijā, ir jāņem vērā “saprātīga atbilde”¹⁹. Tāpēc valsts tiesību aktos varētu tikt uzskatīts, ka advokāta izmaksu atlīdzināšana ir nesaprātīga, ja, piemēram, viņa iesaistīšanās konkrētajā tiesvedībā cita starpā ir bijusi pārmērīga. Tādējādi izdevumi, kurus zaudējušajai pusei tiek prasīts atlīdzināt, var tikt iekļauti “nepieciešamajos izdevumos”, kas ir radušies tiesvedībā uzvarējušajai pusei²⁰.

53. Otrkārt, ir jāizvērtē, vai advokāta honorāri ir “samērīgi”, proti, vai tiem ir nepieciešamā saikne ar virkni mainīgo lielumu, kas, atkārtot, ir jānosaka likumā vai valsts tiesai. Lai izlemtu, vai pastāv attiecīga atbilstība (samērīgums) ar advokāta honorāriem, kurus uzvarējusi puse vēlas atgūt no tiesvedībā par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību zaudējušās puses, varētu tikt izvērtēti tādi faktori kā tiesvedības priekšmets, prasījumu summa, radušos juridisko jautājumu sarežģītība, darbs savas aizstāvības sagatavošanai, puses, kurai piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ekonomiskā maksātpēja vai citi.

15 — Es neuzskatu, ka nozīme ir tam, ka direktīvas izstrādes laikā no 14. panta tika izslēgta tieša atsauce uz advokāta honorāriem, jo neatkarīgi no tā, vai ir skaidra norāde vai arī tās nav, runa ir par vienu no raksturīgākajām tiesāšanās izmaksu sastāvdaļām.

16 — Skat. Beļģijas Tiesas kodeksa 1018. panta 6. punktu.

17 — Tiesas Reglamenta 144. panta b) punkts. Lai noteiktu lietas dalībniekiem maksājamos tiesāšanās izdevumus, Tiesa pastāvīgi izmanto saprātīguma, samērīguma un taisnīga novērtējuma jēdzienus. Tā tas ir arī rīkojumos, kas tika pasludināti lietās *Deoleo/Aceites del Sur-Coosur* (C-498/07 P-DEP, EU:C:2013:302), 35. punkts; *Zafra Marroquinos/Calvin Klein Trademark Trust* (C-254/09 P-DEP, EU:C:2012:628), 31. punkts; *Internationaler Hilfsfonds/Komisija*, (C-208/11 P-DEP, EU:C:2013:304), 30. punkts; Vācija u.c./Komisija (C-75/05 P un C-80/05 P, EU:C:2013:458), 48. punkts; *KAŠB/Schröder* (C-38/09 P-DEP, EU:C:2013:679), 36. punkts; *Elf Aquitaine/Komisija* (C-521/09 P-DEP, EU:C:2013:644), 28. punkts, un *Wedl & Hofmann/Reber Holding* (C-141/13 P-DEP, EU:C:2015:133), tostarp 28. punkts.

18 — Atsevišķās direktīvas valodu redakcijās abas kvalificējošās īpašības ir attiecinātas gan uz tiesāšanās izdevumiem, gan uz citām izmaksām. Savukārt citās (franču, spāņu un itāļu) valodu redakcijās tās attiecas tikai uz tiesāšanās izdevumiem. Ņemot vērā normas jēgu, ir ieteicams to attiecināt uz abām kategorijām, kā tas izriet no angļu, vācu, portugāļu vai holandiešu valodu redakcijām.

19 — Direktīvas 14. panta vācu valodas redakcijā ir atsauce uz “Prozesskosten und sonstigen Kosten [...] soweit sind *zumutbar* und angemessen” (oriģinālvalodas redakcijā izcēluma nav).

20 — Jēdziens “nepieciešamie izdevumi” tieši ir lietots jau minētajā Tiesas Reglamenta 144. panta b) punktā “Atlīdzināmie tiesāšanās izdevumi”. Par tiem it īpaši tiek uzskatīti “ceļa un uzturēšanās izdevumi[i], kā arī atlīdzib[a] pārstāvjiem, padomdevējiem vai advokātiem”.

54. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa nav paudusi savu nostāju par *Telenet* interešu aizstāvja honorāru saprātīgumu un samērīgumu. Šis lēmums ir tās ekskluzīvā kompetencē, un Tiesa to nevar aizstāt ar savējo. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdotais jautājums ir jāatstāj neatbildēts, jo tiesa *a quo* var izvērtēt, vai atrisināmā strīda apstākļos *Telenet* saistībā ar advokāta izmaksām prasītā summa EUR 185 462,55 apmērā ir saprātīga un samērīga. Ja tāds būtu tās lēmums, iesniedzējtiesai būtu jāizsver, vai šis summas atlīdzināšana atbilst taisnīguma prasībām, kas, neapšaubāmi, ir plaša rīcības brīvība. Ne visi šie vērtējumi pilnībā ir atkarīgi no lēmuma par maksimālās summas spēkā esamību, no Savienības tiesību viedokļa raugoties, uz kurām atsauce tiks veikta turpmāk.

55. Nedz direktīva kopumā, nedz tās 14. pants nevar tikt interpretēti pretrunā Savienības tiesību sistēmas pamatā esošajiem principiem un vērtībām, kuru vidū ir arī gan tiesiskā noteiktība, gan tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas izpaužas kā tiesības uz tiesas pieejamību.

56. Lai arī dažos apsvērumos – it īpaši Beļģijas valdības apsvērumos – ir atsauce uz valstu procesuālo autonomiju, interpretējot direktīvas 14. pantu, nevar neievērot teleoloģisko kritēriju, – tās mērķis ir tuvināt dalībvalstu tiesību aktus, lai nodrošinātu augstu, līdzvērtīgu un *viendabīgu* intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības līmeni iekšējā tirgū. Atbilstoši šim mērķim dalībvalstīm ir jānosaka konkrēti pasākumi, kārtība un tiesību aizsardzības līdzekļi, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu, bet katrā ziņā saskaņā ar atbilstošajām tiesību normām, kas ir noteiktas šajā direktīvā.

57. Šajās atbilstošajās tiesību normās ir minēta piezīme, kuras svarīgumu arī nevar neņemt vērā, – pasākumiem un tiesību aizsardzības līdzekļiem šajā jomā nebūtu jābūt “nevajadzīgi sarežģītiem vai dārgiem” (direktīvas 3. panta 1. punkts). Tādējādi ar tiesvedībām saistītās “izmaksas” pusēm nevar radīt pārmērīgu slogu²¹.

58. No sistēmiskā viedokļa raugoties, direktīvas viena un tā pati (sestā) iedaļa attiecas uz “kompensācijām” un “tiesu izdevumiem”. Lai arī tās preambulas 26. apsvērumā saistībā ar nodarīto kaitējumu tiesāšanās izdevumi nav minēti, var apgalvot, ka to klātesamība ļauj klasificēt tos kā papildu aspektu, kas direktīvā ir aplūkots kā pamatojums atlīdzības intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekiem samaksai. Tomēr tas ir darīts, pieņemot vienkāršu “vispārīgu normu”, kurai var būt izņēmumi, un kā nosacījums to piemērošanai ir noteikti daži faktori, kas atšķiras no zaudējumu un kaitējuma atlīdzināšanas sistēmā paredzētajiem.

59. Par tiesāšanās izdevumiem, kas radušies tiesvedībās saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesībām, Tiesa ir lēmusi spriedumos *Realchemie Nederland*²² un *Diageo Brands*²³. No to interpretācijas, it īpaši no sprieduma *Realchemie Nederland*²⁴ 49. punkta, var izsecināt iepriekš izklāstīto domu par to, ka direktīvas 14. pants ir papildu elements, lai pilnībā atlīdzinātu visu kaitējumu, kas ir nodarīts intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam. Attiecībā uz direktīvas 14. pantu Tiesa arī norāda, ka šīs tiesību normas mērķis ir pastiprināt intelektuālā īpašuma aizsardzības līmeni, novēršot, ka kāda cietusī persona tiktu atturēta ierosināt tiesvedību, lai aizsargātu savas tiesības.

21 — Šis pašas rūpes ir vērojamas Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvā 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes Direktīvas 85/337/EK un 96/61/EK (OV L 156, 17. lpp.). Šo divu pēdējo minēto direktīvu attiecīgi 10.a panta 5. punktā un 15.a panta piektajā daļā ir noteikts, ka tiesvedībām nebūtu jābūt pārmērīgi dārgām.

22 — Lieta C-406/09, EU:C:2011:668, 48. un 49. punkts.

23 — Lieta C-681/13, EU:C:2015:471, 72. punkts.

24 — Lieta C-406/09, EU:C:2011:668. Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpuma izdarītājam parasti ir pilnībā jāuzņemas atbildība par savas rīcības finansiālajām sekām.

60. Tomēr spriedumā *Realchemie Nederland*²⁵ Tiesa nelēma par tiesāšanās izdevumu saprātīgumu un samērīgumu, jo minētajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tas nebija vajadzīgs. Tādējādi strīda par 14. panta interpretāciju un tā tvērumu nav bijis, bet tieši par to ir šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu.

61. Tiesiskās noteiktības princips, kas ir nepārprotami apstiprināts judikatūrā, ir saistīts ar tiesas atbildes paredzamību. Tiesa atkārtoti ir pasludinājusi, ka “[..] Savienības tiesību aktiem ir jābūt skaidriem un attiecīgajām personām ir jāspēj paredzēt to piemērošanu, un [..] šī tiesiskās noteiktības prasība ir īpaši stingri jāievēro gadījumā, kad runa ir par tiesisko regulējumu, kam var būt finansiālas sekas, lai ieinteresētās personas varētu precīzi zināt tām uzlikto pienākumu apmēru”²⁶.

62. Saistībā ar šo principu, kas ir jāievēro, lai atbilstīgi interpretētu direktīvas 14. pantu, ir jāsecina, ka dalībvalstīm ir jāizstrādā mehānismi, kas atvieglo procesuālo izdevumu paredzamību. Spriedumā Komisija/Apvienotā Karaliste²⁷, analizējot Anglijas tiesības attiecībā uz “aizsardzības līdzekli tiesāšanās izdevumu jomā”, Tiesa norādīja uz nepieciešamību nodrošināt saprātīgu paredzamību gan attiecībā uz pienākumu maksāt tiesāšanās izdevumus, gan attiecībā uz to apmēru.

63. Tāpēc neizbrīna, ka daži lietas dalībnieki, kas iesnieguši rakstveida apsvērumus, ir norādījuši uz paredzamību un tiesisko noteiktību kā pamatelementiem, lai noteiktu tiesāšanās izdevumu apmēru. Viens no izšķirošajiem faktoriem tiesvedības uzsākšanā ir tās ekonomiskās izmaksas un paredzami finansiāli līdzekļi, kas attiecīgajām personām ir jāiegulda.

64. No šī viedokļa raugoties, nevaru piekrist tādai direktīvas 14. panta interpretācijai, saskaņā ar kuru tiesāšanās izdevumos obligāti ir iekļaujami visi honorāri, kurus uzvarējusi puse ir samaksājusi advokātam. Tieši pretēji, piedāvāju, ka a) šī iemesla dēļ atlīdzināmie tiesāšanās izdevumi ir tikai tie, kas katrā lietā ir saprātīgi un samērīgi izdevumi, un ka b) paredzamības prasības nolūkā dalībvalstis “objektīvi” var noteikt vispārēji piemērojamu maksimālo atlīdzināmo summu, izmantojot tādu skalu kā strīdīgajos Beļģijas tiesību aktos.

65. Nav jāsauc advokāta un klienta attiecības ar attiecībām, kas rada pienākumu atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Pirmās attiecības ir līgumiskas attiecības par pakalpojumu sniegšanu, kurās abas puses brīvprātīgi vienojas par atlīdzību, kādu klients maksās savam advokātam. Otrās attiecības ir juridiskas un procesuālas attiecības, kuru mērķis ir panākt, lai zaudējusi puse atlīdzinātu uzvarējušajai pusei tiesvedībā radušos izdevumus.

66. Abu attiecību veidu atšķirībām ir būtiska nozīme, jo pirmajās (līgumiskajās) attiecībās izšķiroša nozīme ir subjektīviem apsvērumiem un advokāta izvirzīto ekonomisko nosacījumu pieņemšana ir pilnībā atkarīga no klienta gribas, kurš vienkārši var vērsties pie cita advokāta, lūdzot nodrošināt savu aizstāvību. Procesuālajās attiecībās šādas izvēles brīvības nav, un tādējādi ir loģiski, ka ir piemērojami daži objektīvi kritēriji²⁸, kuru mērķis ir precizēt un, iespējams, noteikt samērīgu honorāru summu, kas ir jāatlīdzina personai, kura vispār nav piedalījusies otras puses advokāta izvēlē.

25 — Lieta C-406/09, EU:C:2011:668. Tā tikai pārbaudīja, vai direktīvas 14. pants ir piemērojams tiesāšanās izdevumiem, kas saistīti ar kādā dalībvalstī ierosinātu eksekvatūras procedūru, kurā tiek prasīts atzīt un izpildīt citā dalībvalstī pieņemtu nolēmumu tiesvedībā, kuras mērķis ir panākt intelektuāla īpašuma tiesību ievērošanu.

26 — Spriedums Īrija/Komisija (325/85, EU:C:1987:546), 18. punkts.

27 — Lieta C-530/11, EU:C:2014:67, 52. un nākamie punkti. Valsts tiesību normas atbalstīja tiesāšanās izdevumu summas, kas maksājama tiesvedības beigās, ierobežošanu agrākā tiesvedības stadijā.

28 — Tiesa spriedumā *Edwards un Pallikaropoulos* (C-260/11, EU:C:2013:221) ir lietojusi jēdzienu tiesāšanās izdevumu “objektīvs saprātīgums”, izsverot 40. punktā prasītāja īpašās intereses un vispārējās intereses (šajā gadījumā saistībā ar vides aizsardzību), tā uzsvera, ka “šis vērtējums ir jāveic ne vien attiecībā uz ieinteresētās personas finansiālo situāciju, bet jābalsta arī uz izdevumu apmēra objektīvu analīzi [..]. Tiklīdz procesuālās izmaksas konkrētos gadījumos nedrīkst būt objektīvi nepamatotas. Tādējādi procesuālās izmaksas nedrīkst pārsniegt ieinteresētās personas finansiālās iespējas, nedz arī jebkādā gadījumā būt objektīvi nepamatotas”.

67. Objektīvie kritēriji var tikt modulēti, pamatojoties uz standarta izdevumiem par advokāta palīdzību, tas turklāt veicina pušu vienlīdzību tiesvedībā, novēršot, ka puse, kuras finansiālais stāvoklis ir labāks, uzliek otrai pusei savas izvēles nastu. Ja no otras puses būtu iespējams atgūt visus izdevumus par advokāta palīdzību, prasītājs ar lielākām ekonomiskām iespējām varētu izmantot savas izvēles iespējas *gandrīz* piespiedu kārtā. Saskaņoties ar risku, ka otrai pusei būs jāatlīdzina ļoti augstas advokāta izmaksas, attiecīgā persona varētu nolemt, ka nav vērts cīnīties un ka ir daudz drošāk atteikties no tiesvedības uzsākšanas. Vienlīdzības princips starp lietas dalībniekiem un tiesības uz tiesas pieejamību, kas ir neizbēgami skartas šajās debatēs²⁹, varētu tikt pārkāpti.

68. Acīmredzami, ka saskaņā ar direktīvas 3. panta 2. punktu pasākumiem un tiesību aizsardzības līdzekļiem šajā jomā ir jābūt “efektīvi[em], proporcionāli[em] un preventīvi[em]”. Tomēr atturēšana var notikt divos veidos – pārmērīguma dēļ, jo persona varētu atturēties no tiesvedības uzsākšanas, tāpēc ka [tiesvedības] zaudēšanas gadījumā tai būtu jāatlīdzina ļoti lieli tiesāšanas izdevumi, un nepietiekamības dēļ, tāpēc ka uzvarēdams viņš atgūtu tikai mazu daļu no izmaksām. Manuprāt, šāda veida tiesvedību “preventīva” iedarbība attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem ir nodrošināta, ja tos aprēķina saskaņā ar paredzamiem, iepriekš noteiktiem un objektīvi saprātīgiem un samērīgiem noteikumiem. Advokātu izmaksas, kas ir jāatgūst no zaudējušās puses, varētu būt būtisks šķērslis tiesas pieejamībai (proti, pārmērīgi “preventīvs” faktors, kas kļūtu “dārgs”, kā tas ir noteikts direktīvas 3. pantā), ja to noteikšana tiktu uzticēta tikai atgūvējam, neveicot summas ārēju pārbaudi.

69. Vai šiem kritērijiem atbilst tāda sistēma kā Beļģijā, kurā ir noteikta advokāta honorāru maksimālā summa, kas ir jāatlīdzina pusei, kurai ir piespriests atlīdzināt tiesāšanās izdevumus? Neviens no šīs prejudiciālās tiesvedības dalībniekiem (arī *Telenet*) nav apgalvojis, ka, abstrakti ņemot, absolūti ierobežojumi *per se* būtu direktīvas 14. panta pārkāpums³⁰, kam es piekritu³¹. Komisija skaidri atzīst, ka šī tiesību norma neizslēdz vienotas likmes sistēmas izveidi, jo šāda iespēja izriet no dalībvalstu rīcības brīvības. Līdzīgi apgalvojumi ir izteikti Nīderlandes apsvērumos, – direktīvas 14. pantā minētie jēdzieni “saprātīgi un samērīgi” un “taisnīgi” esot tik plaši, ka dalībvalstīm ar tiem tiek piešķirta izvēles brīvība.

70. Beļģijas Karaliste atsaucas uz valstu procesuālās autonomijas principa piemērošanu. Savukārt es uzskatu – kā to esmu norādījis iepriekš –, ka, ņemot vērā īpašas tiesību normas esamību direktīvā, kuras mērķis ir “standartizēt” tiesāšanās izdevumus vienā strīdu kategorijā (attiecībā uz intelektuālo īpašumu), procesuālo instrumentu reglamentēšana, neapšaubāmi, ir jāveic dalībvalstīm, bet tas ir jā dara saskaņā ar direktīvu³².

71. Beļģijas advokāta izmaksu likmju sistēmā, kurā ir iekļauts uzvarēšanas kritērijs (lietas dalībnieks, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, atlīdzina uzvarējušās puses advokātiem samaksātos honorārus), ir noteiktas maksimālās un minimālās prasījumu robežas atkarībā no prasījumu vērtības naudas izteiksmē³³. Precīzu atlīdzināmo summu nosaka tiesa, kas ir izskatījusi lietu, ņemot vērā lietas apstākļus un katrā ziņā ievērojot šos ierobežojumus.

29 — Tas nevar būt citādi, jo tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā ir atzītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā. To minēšanai ir nozīme, ņemot vērā, ka strīds attiecas uz Savienības tiesību piemērošanas jomu (Hartas 51. pants).

30 — Daži, aizstāvēt savu apgalvojumu, ir atsaukušies uz Nolīgumu par Vienoto patentu tiesu (OV 2013, C 175, 1. lpp.), kurā ir paredzēts piemērot ne tikai saprātīguma un samērīguma kritērijus, bet arī tiesāšanās izdevumu maksimālo apmēru: “[...] pamatots un samērīgs tiesas izdevumus un citus tās puses izdevumus, kurai lēmums ir labvēlīgs, parasti atlīdzina puse, kurai lēmums nav labvēlīgs, ja vien taisnīguma principi nenosaka citādi, *nepārsniedzot reglamentā noteiktās maksimālās pieļaujamās summas*” (mans izcēlums).

31 — *Telenet* pārstāvis tiesas sēdē atzina, ka tam nebūtu nekas iebilstams pret Karaliskajā dekrētā noteikto maksimālo summu, ja tā būtu lielāka.

32 — Sprieduma *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471) 73. punktā Tiesa ir nospriedusi, ka direktīvas normu mērķis ir regulēt nevis visus ar intelektuālā īpašuma tiesībām saistītos aspektus, bet tikai tos, kas ir saistīti, pirmkārt, ar šo tiesību ievērošanu un, otrkārt, ar to pārkāpumiem, liekot paredzēt efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus, kuru mērķis ir novērst, pārtraukt vai atlīdzināt ikvienu esošo intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu.

33 — Šo secinājumu 16. punktā ir ievietota tabula, kurā ir norādītas maksimālās summas atkarībā no prasījumu vērtības naudas izteiksmē. Ja šie prasījumi nav novērtēti naudas izteiksmē, atlīdzība ir no EUR 82.50 līdz EUR 11 000. Šīs summas tiek aprēķinātas katrā tiesvedības stadijā, tas ir, katrā instancē.

72. Pamatlietā tiesa pirmajā instancē izdevumus advokāta honorāru samaksai noteica EUR 11 000 apmērā, kas saskaņā ar Karaliskā dekrēta 3. pantu ir maksimālā summa strīdos, kas nav novērtējami naudas izteiksmē. Tāpēc piešķirtā summa ir daudz mazāka par uzvarējušās puses prasīto tiesāšanās izdevumu summu (vairāk nekā EUR 185 000). Šajos apstākļos tam faktiski nav nozīmes, pat ja varētu šķist otrādi, jo, pirmkārt, nevis Tiesai, bet iesniedzējtiesai ir jāizlemj, vai šie honorāri ir saprātīgi un samērīgi, un, otrkārt, no iesniegtās informācijas nevar izsecināt, kāds būtu atbilstīgs līdzsvars.

73. Manuprāt, atbilde ir jāsniedz, novērtējot Beļģijas sistēmu kopumā, ņemot vērā šajā valstī parastos advokāta honorāriem noteiktos standartus. Direktīvas 14. panta, lai arī ar to bija vēlme saskaņot tiesvedībās piemērojamo tiesāšanās izdevumu tiesisko sistēmu intelektuālā īpašuma jomā visās dalībvalstīs, mērķis nebija vienādot vai tuvināt advokāta honorārus dalībvalstīs, jo tie būtiski atšķiras. Precīzāk, Karaliskais dekrēts tika pieņemts, ņemot vērā Beļģijas profesionālo organizāciju (advokātu kolēģiju) labvēlīgo viedokli, ar ko principā ir jāprezumē, ka tajā apkopotās maksimālās summas ir pielāgotas Beļģijā piemērojamajiem vidējiem standartiem. Šīs organizācijas vislabāk spēj piedāvāt “objektīvā saprātīguma” modeļus, kurus pārsniedzot, Beļģijā nevienam nebūtu pienākuma atlīdzināt honorārus, kurus otra puse ir samaksājusi advokātam.

74. Atbalsts Beļģijas likumdevēja izstrādātajai sistēmai ir arī pusēm maksājamās tiesāšanās izdevumu summas paredzamība kopš paša tiesvedības sākuma. Kā esmu norādījis iepriekš, tiesiskās noteiktības aizsardzība prasa, lai būtu droši dati (fiksēti vai izteikti procentos), uz kuru pamata [puse] neatkarīgi no tā, vai tā ir prasītāja vai atbildētāja, var novērtēt risku, ko tā var uzņemt, uzsākot tiesvedību.

75. Ņemot vērā šos pieņēmumus, es uzskatu, ka direktīvas 14. pants nedod tiesības Tiesai “labot” Beļģijas likumdevēja vēlmi, kas ir izteikta divās iepriekš minētajās valsts tiesību normās par honorāru maksimālo apmēru, kuru pārsniedzot, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, nav pienākuma atlīdzināt honorārus, kurus otra puse ir samaksājusi advokātam. Uzskatu, ka Beļģijas iestādes ņem vērā precīzu informāciju – un tas ir acīmredzami no šo noteikumu izstrādes procesa –, lai izveidotu advokāta honorāru (kas ir jāatlīdzina tiesvedībā zaudējušajai pusei) maksimālā apmēra sistēmu atbilstoši saviem izmaksu standartiem, kā vienu no faktoriem ņemot vērā īpašo situāciju saistībā ar advokāta palīdzību šajā valstī³⁴.

76. Lai arī tas, ka šajā sistēmā augstākās summas ir noteiktas tādējādi, ka attiecībā uz prasījumiem par noteiktu summu atlīdzināmie honorāri nepārsniedz EUR 30 000 instancē un attiecībā uz naudas izteiksmē nenovērtējamiem strīdiem – EUR 11 000 instancē, zināmā mērā varētu tikt apstrīdēti, no citiem viedokļiem raugoties, tomēr tas nav izdarāms no saderības ar direktīvas 14. pantu viedokļa. Neapšaubāmi, ka sistēmu varētu uzlabot (piemēram, atļaujot atsevišķus izņēmumus ārkārtas apstākļos), bet ar to, kā tā tikusi izveidota, nav pārkāpts šis pants, kura formulējumā, kā to esmu atkārtoti norādījis, ir ieviesta “vispārīga norma”, kurai var paredzēt izņēmumus, atsaucoties uz saprātīguma un samērīguma prasībām, un ar kuru dalībvalstīm ir piešķirta plaša brīvība, lai noteiktu tiesisko regulējumu. Valsts likumdevējs, ņemot vērā juridisko kultūru un situāciju attiecībā uz advokāta palīdzību Beļģijā, manuprāt, kā vienu no faktoriem var noteikt maksimālo likmi, sākot no kuras uzvarējušās puses atgūstamie advokāta honorāri vairs nav saprātīgi.

34 — Beļģijas Konstitucionālā tiesa spriedumā Nr. 182/2008 ir norādījusi, ka ar 2007. gada 21. aprīļa Likumu, kā arī ar tā ieviešanai izdoto Karalisko dekrētu tika ieviests summas, kas tiesvedībā zaudējušai pusei ir jāatlīdzina uzvarējušajai pusei, ierobežojums, jo “likumdevējs ir vēlējis saglabāt maznodrošinātajām personām pieejamību tiesai vai ierobežot “tiesvedības tiesvedībā” par honorāru summu, kas varētu tikt atgūta”.

B – Par otro prejudiciālo jautājumu

77. Atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu ir jārod, balstoties uz jēdzieniem, kurus tiesa *a quo* lieto, lai aprakstītu valsts tiesības. Tās pieņēmums ir, ka “[Beļģijas] judikatūrā ir noteikts, ka tehniskā padomdevēja izmaksas var tikt atgūtas tikai (līgumiska vai ārpuslīgumiska) pārkāpuma gadījumā”. Vienprātīgi tiek atzīts, ka uz eksperta izmaksām (tostarp attiecīgajām ekspertu vai tehnisko padomdevēju izmaksām) neattiecas spēkā esošās normas par advokāta honorāru atlīdzināšanu.

78. Iesniedzējtiesa pauž šaubas, vai Beļģijas judikatūra par šo izmaksu atlīdzināšanu ir saderīga ar direktīvas 14. pantu. Rakstveida apsvērumos, kurus ir iesnieguši lietas dalībnieki, izņemot Beļģijas valdību, un kuros par to ir runa, ir vienprātība par nesaderīgumu.

79. Pirms paudišu savu nostāju par atbildi, ir jāmin divi precizējumi. Pirmais precizējums ir tāds, ka ar izmaksu par neatkarīgu ekspertu, ekspertu vai tehnisku padomdevēju iesaistīšanos jēdzienu var tikt apzīmētas dažādas situācijas, no kurām dažas noteikti nevarēs tikt iekļautas kategorijā “tiesāšanās izdevumi”. Tajā nav ietvertas tādas izmaksas, kas ir vairāk vai mazāk “saistītas” ar tiesvedību vai samaksātas “attiecībā” uz to, bet tikai tās, kas ir tieši un nepastarpināti radušās tiesvedībā. Fiziska vai juridiska persona var veikt pirmstiesas darbības vai arī izmantot iepriekšējas konsultācijas ar konkrētiem padomdevējiem vai ekspertiem, bet tas nenozīmē, ka to izmaksas ir jānorāda “tiesāšanās izdevumos”. Saskaņā ar direktīvas preambulas 26. apsvērumu “izdevumi pārkāpuma un pārkāpēja noteikšanā un meklēšanā”, kas veikti saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, attiecas uz nodaļu par kompensācijām (13. pants), nevis uz nodaļu par tiesu izdevumiem (14. pants).

80. Otrais precizējums ir tāds, ka Beļģijas Tiesu kodeksā (1018. panta 4. punkts) kā tiesāšanās izdevumi, kas zaudējušajai pusei ir jāatlīdzina, proti, vispārējā uz uzvaru balstītā sistēmā, ir iekļautas izmaksas par “lieciniekiem un ekspertiem”, kas ir tikuši iesaistīti tiesvedībā laikā, kad tikuši noteikti “pierādījumu savākšanas pasākumi”. Ekspertu izmaksām, šķiet, nav piemērojams (subjektīvā) pārkāpuma kritērijs, uz ko norāda iesniedzējtiesa, bet (objektīva) norma par uzvaru.

81. Tāpēc būtu jānoskaidro, uz ko tieši attiecas ekspertu izmaksas Beļģijas judikatūrā, kad to samaksa tiek saistīta ar pārkāpumu, kurš ir tāda kaitējuma pamatā, kas rada pienākumu samaksāt kompensāciju³⁵. Saistībā ar tehniskiem pierādījumiem ir iespējami divi izdevumu veidi: a) tie, kurus ir radījusi ekspertu iesaistīšana tiesvedībā un kuri paredzēti Tiesu kodeksa 1018. panta 4. punktā, un b) tie, kuri ir radušies ārpus tiesvedības, lai pamatotu prasību un vai pārsūdzēšanu. Judikatūrā, uz ko ir norādījusi iesniedzējtiesa un Beļģijas valdība, runa ir tikai par šiem pēdējiem minētajiem.

82. Ar visām šīm iebildēm, atbilde, ko ierosinu sniegt uz otro prejudiciālo jautājumu, ir gan apstiprinoša, gan noliedzoša. Manuprāt, iesniedzējtiesas norādītā valsts judikatūra nav pretrunā direktīvas 14. pantam, ja pieprasītās atlīdzināmās tehniskās palīdzības izmaksas nevar tikt iekļautas jēdzienā “tiesas izdevumi”, ņemot vērā īpašos apstākļus, piemēram, to sākotnējo raksturu, un citus faktorus, no kuriem dažus esmu aplūkojis iepriekš. Šajā gadījumā ir iespējams, ka to atlīdzināšana būtu ticamāka, ja tie tiktu attiecināti uz direktīvas 13. pantu, kurā ir atļauts ņemt vērā apstākļus, kas saistīti ar pārkāpuma jēdzienu (atlīdzība ir jāmaksā “pārkāpējam, kas apzināti ir iesaistījies kontrafakta darbībā vai kam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība ir kontrafakta darbība”).

35 — Gan rakstveida, gan mutvārdu apsvērumos nav pietiekami pārliecinoši konstatēti, vai šajā jomā ir izstrādāta vispārēja, pastāvīga un vienveidīga judikatūra. Kādā Beļģijas *Hof van Cassatie* (Kasācijas tiesa) spriedumā ir atzīts, ka izdevumi par tehnisko palīdzību ir jāatlīdzina pusei, kurai ir nodarīts kaitējums, precīzāk, tie ir jāatlīdzina, kad tiem būtu būtiska nozīme, lai to izteiktu naudas izteiksmē (piemēram, ekspropriācijas jomā).

83. Savukārt iepriekšējā ierosinājuma pretstatam – tādas izmaksas, kuras ir saistītas ar eksperta iesaistīšanos tiesvedībā attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību un kurām ir tieša un nepastarpināta saikne ar prasību, ir jāatlīdzina uzvarējušajai pusei saskaņā ar direktīvas 14. pantu (proti, ja tās ir saprātīgas, samērīgas un nav pretrunā taisnīgumam), bez nosacījuma par pārkāpuma esamību.

84. Uz otro prejudiciālo jautājumu es piedāvāju atbildi, kas atšķiras no ierosinātās atbildes uz pirmo jautājumu, tāpēc ka valsts norma (kas ir noteikta judikatūrā), kas, iespējams, tiktu piemērota eksperta izmaksām, var izslēgt to daļēju vai pilnīgu atlīdzināšanu strīdos saistībā ar intelektuālo īpašumu, precīzāk, pārkāpuma jēdziena dēļ, kas nav noteikts advokāta honorāra gadījumā. Šo “tiesas izdevumu” (ja tiem piemīt šādas īpašības) vispārēja izslēgšana, kas var izrietēt no šāda veida tiesvedībām piemērojamās valsts judikatūras, tomēr neļautu novērtēt *ad casum* to samērīgumu vai saprātīgumu, kas, manuprāt, būtu pretrunā gan direktīvas 14. panta formulējumam, gan tās mērķim.

V – Secinājumi

85. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 14. pantam nav pretrunā tādi valsts tiesību akti kā šajā prejudiciālajā tiesvedībā aplūkoti, ar kuriem ir noteikta uzvarējušas puses advokātam samaksāto honorāru maksimālā summa, kas ir jāatlīdzina zaudējušajai pusei visās tiesvedībās, arī saistībā ar intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību;
- 2) Direktīvas 2004/48 14. pantam pretrunā ir prasība, saskaņā ar kuru pārkāpums ir obligāts nosacījums, lai zaudējušajai pusei liktu atlīdzināt saprātīgas, samērīgas un taisnīgas eksperta izmaksas, kuras uzvarējušai pusei ir segusi, ar nosacījumu, ka tām ir tieša un nepastarpināta saikne ar prasību par intelektuālā īpašuma aizsardzību.